

ОСОБЛИВОСТІ СПІЛКУВАННЯ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ ПОКОЛІНЬ В УМОВАХ СУЧАСНОСТІ (СОЦІОЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ)

PECULIARITIES OF COMMUNICATION OF DIFFERENT GENERATIONS REPRESENTATIVES IN THE MODERN CONDITIONS (SOCIOLOGICAL ASPECT)

Шумейко Л.В.,

orcid.org/0000-0003-2410-3867

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Михайлова Т.В.,

orcid.org/0000-0001-6110-6405

кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Анцибор Ю.С.,

orcid.org/0000-0002-6610-7236

викладач кафедри іноземних мов

Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова

Характерними особливостями сучасного світу стали стрімкі і радикальні зміни у всіх сферах буття, у тому числі й у міжособистісному спілкуванні. Проблема конфлікту, розриву між поколіннями набуває значущості і виражається в багатьох аспектах – психологічному, соціальному, мовному тощо, які, безумовно, проявляються індивідуально. Але існують і загальні ознаки, які властиві багатьом представникам різних поколінь. У сучасних умовах прискореного технологічного розвитку і глобалізації світу спілкування між людьми як набуває нових форм (спілкування в соціальних мережах), так і залишається безпосереднім, але при цьому змінюються ціннісні та культурні орієнтації. Спілкування у соціальних мережах усуває межі і відстані, надає більші можливості для самовираження, у тому числі й анонімно, і вимагає володіння певними мовними кодами, які постійно оновлюються. Якщо молодому поколінню властиве не тільки слідування інноваціям, а й певною мірою створення їх, то люди старшого покоління, особливо ті, які з молодих років не були долучені до технологічних відкриттів, важко пристосовуються до стрімкості сучасного світу, тим самим роблячи розрив між поколіннями все глибшим. Конфлікт поколінь у спілкуванні між представниками різних поколінь є світоглядним, оскільки молоді люди живуть у світі, який диктує їм нові умови й цінності. Побутові конфлікти у процесі спілкування поколінь також природно можуть відбуватися, але загалом сучасна молодь є більш толерантною і менше реагує на конфліктні ситуації у побуті. Спогади, настанови, апелювання до авторитетів людей старшого покоління мало цікавлять молодь, яка отримує потрібну інформацію зі швидкістю можливостей інтернет-зв'язку нового покоління. Конфлікт поколінь треба розглядати не як побутовий конфлікт, а як світоглядний конфлікт, де передача традиційних знань та досвіду втрачає свою актуальність зі зміною технологічного розвитку. Розрив між поколіннями стосується усіх культурних сфер, зокрема й володіння новими кодами спілкування.

Ключові слова: комунікація, конфлікт поколінь, розрив між поколіннями, дискурс, мовні коди, соціальні мережі, жаргон.

The modern world is characterized with rapid and radical changes in all spheres of life, including interpersonal communication. The problem of "conflict" or "gap" between generations becomes significant and is expressed in many aspects – psychological, social, linguistic, etc., which, of course, have an individual manifestation, but also common features that are inherent in many generations. In modern conditions of accelerated technological development and globalization of the world, communication between people takes new forms (communication in social networks) and remains direct, but has changes in values and cultural orientations. Communication on social networks eliminates boundaries and distances, provides greater opportunities for self-expression, including anonymously, and requires knowledge of certain language codes, which are constantly updated. If the younger generation not only follows innovations, but also, to some extent, creates them, the older generation, especially those who have not been involved in technological discoveries since a young age, find it difficult to adapt to the rapidity of the modern world. The gap between the generations is getting deeper. The concept of "generational conflict" in communication between representatives of different generations is ideological, because young people live in a world that dictates new conditions and values. Domestic conflicts in the process of communication between generations can also naturally occur, but in general, modern youth are more tolerant and less responsive to conflict situations in everyday life. Memories, guidelines, appeals to the authorities of the older generation are of little interest to young people, who receive the necessary information with the speed of the Internet of the new generation. The conflict of generations here should be considered not as a domestic conflict, but as an ideological conflict, where the transfer of traditional knowledge and experience loses its relevance with the change of technological development. The generation gap concerns all cultural spheres, and, above all, the possession of new codes of communication.

Key words: communication, conflict of generations, "gap" between generations, discourse, language codes, social networks, jargon.

Постановка проблеми. Сучасний світ характеризується стрімкими і радикальними змінами у всіх сферах буття, у тому числі й у міжособистісному спілкуванні. Проблема конфлікту, тобто розриву, між поколіннями набуває значущості і виражається в багатьох аспектах – психологічному, соціальному, мовному тощо. Для з'ясування особливостей спілкування представників різних поколінь з точки зору соціолінгвістики необхідно врахувати доробки декількох інших галузей науки, оскільки багато факторів впливає на особливості такого спілкування. Серед таких факторів слід виділити соціально-історичні, політико-економічні, культурні, психологічні, педагогічні тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Спілкування старшого і молодшого поколінь між собою завжди мало свої особливості, які залежали від історичного періоду, соціального і культурного становища, індивідуальних особливостей людей.

Усім відома сентенція про конфлікт поколінь може стати і стає поштовхом для наукових розвідок в галузі педагогіки, соціології, психології, дискурсології, конфліктології, а також соціолінгвістики.

Так, соціологи пов'язують соціальні проблеми людей старших поколінь та можливості їх адаптації в суспільстві з суттєвими біологічними, соціальними, психологічними змінами, які відбуваються з людьми з настанням відповідного віку [5; 7; 12; 18]. Педагоги і психологи звертають увагу на процеси становлення особистості в суспільстві, які торкаються і мовної поведінки молодих людей [6; 10; 15]. Особливості спілкування між різними поколіннями описані, зокрема, в роботах [3; 4; 20; 23]. Підкреслимо, що дослідники проблеми спілкування між поколіннями не просто фіксують її наявність, а й намагаються знайти можливості для її вирішення [19; 20; 22].

У самому словосполученні «конфлікт поколінь» вже закладені стартові позиції для детальних наукових пошуків, а саме: визначення понять «конфлікт», «покоління», які, безперечно, мають соціально-історичний характер; з'ясування особливостей їхнього впливу в певний історичний проміжок часу на спілкування між представниками різних поколінь. Актуальним в цьому аспекті є саме вивчення їх прояву в сучасних умовах прискореного технологічного розвитку і глобалізації світу.

Зауважимо, що в англійській мові існує поняття “generation gap”, яке перекладається як словосполучення «розрив між поколіннями». Саме таке співвідношення між поколіннями, на нашу думку, є точнішим визначенням їхніх взаємовідносин.

Постановка завдання. Мета статті – проаналізувати особливості спілкування представників різних поколінь в умовах сучасності і виділити чинники, які можуть створювати конфлікт (розрив) між поколіннями чи певні непорозуміння під час міжособистісного спілкування, а також вказати на те, що може допомогти в усуненні подібних конфліктів.

Виклад основного матеріалу. На початку дослідження визначимося, що конфлікт поколінь відбувається в умовах комунікації. Поняття «комунікація» необхідно поєднати з поняттям «дискурс» в його лінгвістичному розумінні [1, с. 136–137]. Комунікація (спілкування) – це мовленнєва практика і умови спілкування, обставини, що охоплюють процес комунікації. Поняття «покоління», релевантне для цілей даного дослідження, визначається в словниках і означає групу осіб, які мають цей статус одночасно і на обмежений період часу [14]. Отже, покоління – це люди, які народилися приблизно в один час і жили (чи живуть), навчалися, виховувалися у певних соціально-історичних умовах, що сформували їхній світогляд та моделі поведінки. Зауважимо, що більш широке розуміння поняття «покоління» описане у джерелах [9; 21].

Згідно з традиційним розрахунком нове покоління з'являється приблизно через 20–24 роки. Такий темпоральний розподіл був врахований американськими вченими Вільямом Штраусом та Нейлом Хоувом, які на основі соціально-історичних подій в Америці впродовж XX століття виділили й охарактеризували п'ять поколінь [21].

Так, за класифікацією цих вчених, на доробки яких посилається також багато інших дослідників, виділяються різні покоління. Почнемо з покоління, що народилося в проміжок між 1900–1923 рр. Ці люди пережили початок електрифікації, масової освіченості, Першу світову війну тощо. За узагальненою характеристикою вони працелюбні, відповідальні, сміливі, вірні сімейним цінностям, дещо категоричні.

Після нього було покоління між 1923 і 1943 роками. В Америці це були часи Великої депресії, в Європі – часи формування нацистського режиму. В умовах Радянського Союзу це був час колективізації, жорстоких репресій, придушення свободи, страху. Людей цього покоління називали мовчазним поколінням. Після Другої світової війни з'явилося покоління бейбі-бумерів (1943–1963 рр.). Це був період відновлення і розвитку країн після Другої світової війни, Холодної війни між СРСР та США, а також значних відкриттів у науці, першого польоту в космос.

У духовному сенсі серед людей панував оптимізм, прагнення до свободи.

Покоління 1963–1984 рр. характеризується як покоління пошуку людьми своєї ідентичності, прагматизму в життєвих умовах, бунтарства проти державних систем, сексуальної розкнутості, появи численних субкультур та неформальних соціальних груп. Після цього покоління з'явилося покоління 1984–2000 рр. Це люди, які пережили розпад Радянського Союзу і подальшу появу на його території незалежних держав, а одночасно й крах соціалістичної та поширення капіталістичної економіки. Водночас у світі настала ера глобалізації, яка відзначилася активним розвитком цифрових технологій, появою нових можливостей для спілкування через сотовий чи мобільний зв'язок.

З початку 2000 року активно діє покоління так званих міленіалів, що розвивається вже в умовах глобалізації, домінування комп'ютерних технологій у всіх сферах життя, зокрема і в комунікації. Розвинутий мобільний зв'язок, численні соціальні мережі і канали в Інтернеті, швидкий доступ до будь-якої інформації, стирання меж між реальним і віртуальним світом, свобода та відносна легкість пересування світом є тими умовами, які характеризують покоління міленіалів як в цілому вільних, впевнених у собі, спрямованих на успіх і більш мобільних людей, які живуть сьогоднішнім і покладаються на себе більше, ніж на будь-яку систему.

Представників описаних поколінь ще визначають як покоління X, Y, Z, де покоління Z – це люди, що народилися в період між 2000–2011 роками, а покоління A – це діти, які народилися після 2011 року. Для них гаджети є такою ж невід'ємною частиною розвитку, як і іграшки. Спілкування між ними відбувається як безпосередньо (менше), так і у соціальних мережах (більше).

Для нинішнього покоління спілкування у соціальних мережах є не лише даниною моді. Таке спілкування відповідає в цілому прискореному ритму життя сьогоднішнього, стирає кордони та відстані, а іноді й компенсує нестачу очного спілкування. До того ж віртуальний простір надає можливість людині бути анонімною, відкрито виказуючи свою позицію, не боячись ніяких санкцій або переслідувань, або ховатися за інший образ, таким чином виявляючи своє інше «Я». Наголосимо також, що в умовах пандемії 2020–2021 рр. можливості традиційного спілкування загалом були значно змінені і переважно перейшли у віртуальний простір.

Продовжуючи характеризувати умови, в яких відбувається спілкування поколінь, та можливий конфлікт в процесі такого спілкування, зверні-

мося до даних соціології. Науковці цієї галузі виділяють загальні сфери, в яких найчастіше може трапитися конфлікт поколінь, тобто непорозуміння в процесі комунікації.

Упродовж багатьох століть люди старшого покоління були носіями традицій, побутових і релігійних знань та моральних цінностей, формували повагу до родинних зв'язків [2]. Через родину відбувається наслідування власності. В умовах сьогоднішнього традиційні зв'язки між поколіннями приймають іншу форму: між ними змінюється ступінь залежності і відповідальності, старше покоління стає менш значущим для молодшого, яке обирає власний шлях для самоствердження і часто зневажає чи навіть нехтує застарілими життєвими уявленнями. Конфліктогенності сприяють такі чинники: зміна характеру праці внаслідок прискорення науково-технічного прогресу; нерівнозначне співвідношення традицій та соціальних інновацій у суспільстві, зниження останнім часом соціального статусу людей похилого віку; загальна державна і соціальна політика щодо різних поколінь; знецінення молоддю досвіду старших поколінь. Ці явища особливо актуальні останнім часом. У різні роки в як в українському суспільстві, так і у інших суспільствах ставлення до людей похилого віку було неоднаковим [18]. Тобто комунікація між поколіннями виходить за межі традицій, набуваючи нових ознак.

Зараз люди старшого покоління ледве встигають (а іноді й зовсім не можуть встигнути) за переоцінкою цінностей, яка прискорено відбувається у сучасному світі. Спогади, настанови, апелювання до авторитетів навряд чи можуть зацікавити молодих людей, які живуть у світі, що диктує їм нові умови й цінності. Конфлікт поколінь у такому контексті треба розглядати не як побутовий конфлікт, а як світоглядний конфлікт, де передача традиційних знань та досвіду втрачає свою актуальність зі зміною технологічного розвитку.

Звернімо увагу і на такий момент. Вважається, що саме технологічний розвиток цивілізації стає найголовнішим джерелом непорозуміння між поколіннями. Технології та Інтернет надають можливість швидкого отримання інформації, іноді навіть більш значущої для людини, ніж перекази людей старшого покоління. Сучасний інформаційний світ диктує нові умови існування в ньому. Зокрема, інформація надається у величезній кількості і щоразу відновлюється. Інформація надається не лише у текстовому форматі, а й у вигляді відео, зображень, звукових сигналів. Новий формат подачі інформації сформував її нові коди у вигляді так званих смайликів,

гіфок, емодзі, акронімів та символів, створених за допомогою пунктуаційних знаків. Самі текстові повідомлення стають коротшими, а відеоролики, гіфки, емодзі мають певний зміст і часто достатні для того, щоб повідомити інформацію коротко або виразити емоцію. Швидко подана та знайдена інформація часто не обмірковується і не засвоюється, а лише надається. Молодь вже звикла до цього, а літні люди набагато повільніше звикають до такого виду спілкування. Для них важливішими за швидкість є аналіз, оцінка, обмірковування отриманих даних, що є повільним процесом, який до того ж і так уповільнюється через певні фізіологічні особливості людей старшого віку. Що стосується молоді, то психологи й педагоги фіксують формування у сучасного молодого покоління так званої кліпової свідомості [17].

Спілкуванням в Інтернеті, тобто в численних соціальних мережах, захоплюється все більше людей різних поколінь, але особливо характерним є таке спілкування саме для молоді. Фактично стверджується новий тип дискурсу – мережеве спілкування. Педагоги наголошують: «Належність до групи в соцмережах для них (молоді – Л. Ш., Т. М, Ю. А.) надзвичайно важлива. Повідомленням очевидців у соцмережі “Facebook” довіряють більше, ніж офіційним новинам. Пости пишуть не для обміну інформацією, а для ритуальної підтримки спілкування. Обмін привітаннями і світські розмови переводять в онлайн» [19].

Слідування за технологічним розвитком – характеристика покоління А. Старші покоління часто звертаються до молодших за допомогою в опануванні інновацій. Знання та вміння молоді у цій сфері виявляються кращими, ніж у їхніх батьків, бабусь та дідусів. Можна навіть стверджувати, що нинішнє молоде покоління допомагає старшим, а не навпаки, коли старше покоління було носієм досвіду та знань. Психологи і соціологи називають такий процес інвертивним. Зауважимо, що в цьому аспекті також проявляється світоглядний, а не міжособистісний конфлікт. Інвертивне спілкування між представниками поколінь стосовно технологій та їхнього використання виявляє толерантність молоді щодо людей старшого покоління. У контексті мовлення толерантність виявляють представники старшого покоління щодо вживання молоддю жаргонних слів та сленгу, а також запозичень з англійської мови, що розповсюджені не тільки в мережевому, а й в особистісному спілкуванні молодих людей.

Спостереження за спілкуванням молоді в соціальних мережах «Фейсбук», «Твітер», «Інстаграм» надало можливість виділити певні

особливості вживання ними мови й інших кодів для успішної комунікації. Так, з точки зору лексики та стилістики в молодіжному спілкуванні наявна значна кількість жаргонних слів, сленгу, запозиченої лексики як на позначення нових технологічних реалій, так і для досягнення хайпу (англ. слово “*Hype*” означає «обман, настирлива реклама» і «роздувати галас, бурхливу дискусію, масове обговорення»).

Жаргонна лексика Інтернету і молодіжний жаргон динамічно оновлюються. З’являються як нові концепти-реалії, так і, відповідно, нові слова на позначення нових і наявних реалій. На англійськомовних сайтах постійно оновлюються «словники» молодіжного сленгу під іронічними назвами «Словник підліткового сленгу для батьків», «Словник молодіжного сленгу, який кожен з батьків має знати» тощо. Створений навіть спеціальний «Словник жаргонізмів міста» [13], який відстежує появу, зникнення чи затвердження у вжитку нових жаргонізмів у мовленні сучасної молоді. Існують і мобільні додатки, які допомагають батькам розпізнати підліткові кодування, що використовуються ними у міжособистісних відносинах. Відомо, що відносини є важливим аспектом становлення людини у підлітковому віці, пошуку нею і розвитку власної ідентичності. Підліткам важливо проявляти свою значущість, унікальність, у тому числі й у використанні мови. Опанування наявних кодів у мережевому чи міжособистісному спілкуванні означає належність до групи, ототожнення з нею, тоді як введення в обіг чи винайдення нового коду у спілкуванні може підвищити статус і значущість молоді особи, її унікальність. Загалом жаргонізми і сленг у молодіжному спілкуванні характерні для будь-якого покоління. К.С. Вацілко пише: «Зміна сленгу відбувається одночасно зі зміною покоління» [3]. Додамо, що зі зростанням людини в її слововжитку зменшується кількість сленгу.

Так, кожному поколінню молоді притаманні ті чи інші особливості слововживання і використання жаргонних слів. Так, для сучасного молодого покоління А жаргон хіпі 60–70 років минулого століття навряд чи є зрозумілим, хоча слова «кльовий», «лейбл», «кайф» для покоління бейбі-бумерів були актуальними й широко вживалися. Покоління X, Y, Z, A вже дуже природно і як даність будуть вживати слова «офіс» (кабінет), «менеджер» (керуючий), «імідж» (образ), «топовий» (той, що знаходиться зверху) тощо.

Якщо поява нових слів відбувається на позначення нових технологічних реалій, то такі слова закономірно входять в словообіг та асимілюються

в рідній мові. Однак з розвитком технологій і появою нових реалій деякі такі слова втрачають свою актуальність і стають застарілими. Так, для сучасної молоді більш відомі смартфони, ніж сотові телефони чи пейджери, а передача даних відбувається через месенджери, блютуз чи імейл. Носії інформації на кшталт CD-Rom чи навіть флешок, якими широко користувалися представники попереднього покоління, вже майже не вживаються і є застарілими. Поява нових реалій означає функціонування нових лексичних елементів, що їх позначають. Оскільки нові реалії з'являються з глобалізованого світу і зі світу технологій, а молоде покоління зростає і розвивається саме в такому світі, то їх тезаурус значно відрізняється від тезауруса представників старшого покоління. Якщо слова «кліп», «файл», «монітор», «роумінг», «браузер», «онлайн», «офлайн» тощо відомі і вживаються всіма поколіннями, то слова «чілити» (розслаблятися), «юзати» (використовувати), «факап» (провал), «чекати» (перевіряти), «скіли» (вміння, навички), «рандомно» (випадково) тощо характерні для спілкування сучасної молоді. У житті молодого покоління щоразу з'являються нові іграшки (спінери, слайми, попіти), танці (джайв, хіп-хоп, джампстайл, контемпорарі) й інші нові реалії.

Гра слів як спосіб утворення нового значення поєднанням лексичних одиниць також характерна для слововживання представників нинішнього молодшого покоління. Крім того, широко використовується аббревіація, поєднання основ. Усе це є необхідним проявом лінгвістичних умінь під час спілкування (наприклад, в англійській мові *crashy* = crazy and trashy, *hangry* = hungry and angry) [11].

Внаслідок реальних змін, які відбуваються в процесі старіння людини, люди старшого покоління є менш мобільними. Вони більше схильні до спогадів, ніж до опанування стрімких змін світу. Розрив між поколіннями стає все більш відчутним, адже змінюються інтереси людей. Це вимагає розвитку вміння користуватися новими комунікативними можливостями.

Що стосується про дискурсу, сфер та умов вживання мови представниками різних поколінь, то

їх визначення буде виглядати наступним чином. Представники покоління бейбі-бумерів вже досягли пенсійного віку. За характеристикою вчених, які займаються проблемами людей похилого віку (геронтологи, психологи, соціологи та ін.), такі люди стають соціально обмеженими і потребують спілкування у будь-якому вигляді [8]. Особливо це стосується неформального особистісного спілкування, спілкування в родині, з однолітками, сусідами. Зауважимо, що непорозуміння між представниками різних поколінь або конфліктні ситуації під час побутового спілкування мають особистісний характер. Розгляд таких конфліктів не є метою даної статті. Формальне спілкування відбувається у сферах обслуговування, у тому числі і під час медичного чи соціального обслуговування, але й там формальне спілкування часто набуває особистісних рис, оскільки для людини похилого віку увага до неї є дуже важливою. Для молодого покоління формальні сфери спілкування є різноманітнішими внаслідок їх більш різноманітного соціального життя. Спілкування у таких сферах потребує наявності певних ритуальних комунікативних навичок, якими старше покоління вже іноді нехтує.

Висновки. Поняття «конфлікт поколінь» у спілкуванні між представниками різних поколінь є світоглядним, оскільки молоді люди живуть у світі, який диктує їм нові умови й цінності. Все більшим стає розрив між поколіннями внаслідок стрімкого технологічного розвитку. Побутові конфлікти у процесі спілкування поколінь також природно можуть відбуватися. Загалом, як доводить соціологічне опитування, сучасна молодь є більш толерантною. Молодь менше реагує на конфліктні ситуації у побуті. Спогади, настанови, апелювання до авторитетів людей старшого покоління навряд чи можуть зацікавити молодь. Конфлікт поколінь треба розглядати не як побутовий конфлікт, а як світоглядний конфлікт, де передача традиційних знань та досвіду втрачає свою актуальність зі зміною технологічного розвитку. Розрив між поколіннями стосується усіх культурних сфер, зокрема і володіння новими кодами спілкування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Арутюнова Н.Д. Дискурс. *Лингвистический энциклопедический словарь*. / гл. ред. В.Н. Ярцева. Москва : Советская энциклопедия. 1990. С. 136–137.
2. Бабенко Н.Б. Українські народні традиції, свята і обряди як прояви сімейної культури. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2013. № 2. С. 62–67.
3. Бритвина И.Б. Трансформация культурных практик: коммуникации между поколениями. URL: <https://elar.ufrp.ru/bitstream/10995/24484/1/iurp-2014-126-13.pdf> (дата звернення: 01.11.2021).
4. Ващилко К.С. Жаргонизмы в лексике «поколения X»: культурологический аспект. URL: <https://elib.bsu.by/bitstream/123456789/212807/1/98-109.pdf> (дата звернення: 01.11.2021).

5. Вдовина М.В. Межпоколенческие отношения: причины конфликтов в семье и возможные пути их разрешения. *Знание. Понимание. Умение*. 2009. № 3. URL: <http://www.zpu-journal.ru/e-zpu/2009/3/Vdovina/> (дата звернення: 01.11.2021).
6. Коростіль Л.А. Покоління Z: пошук способів педагогічної взаємодії. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229.
7. Народна освіта. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=5229 (дата звернення: 01.11.2021).
8. Крюкова Т.Л. Молодежь о старшем поколении: психология межпоколенного конфликта. *Психологические исследования*. 2008. № 2. URL: <http://psystudy.ru/index.php/num/2008n2-2/107-kryukova2.html> (дата звернення: 01.11.2021).
9. Максименко Ю.С., Шумейко Л.В., Кривоніс К. Особливості комунікації людей старшого віку (лексико-дискурсивні характеристики). *Актуальні питання гуманітарних наук* : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. 2021. № 39. С. 124–129.
10. Мангейм К. Проблема поколений. *Новое литературное обозрение*. 1998. № 2 (30). С. 7–47.
11. Мірошникова А. Головні риси сучасних школярів та як їх спрямувати в корисне русло. URL: <https://www.investopedia.com/terms/g/generation-gap.asp> (дата звернення: 01.11.2021).
12. Покоління незалежності: цінності та мотивації. URL: http://ratinggroup.ua/research/ukraine/pokolenie_nezavisimosti_cennosti_i_motivacii.html (дата звернення: 01.11.2021).
13. Пушина Л.Ю. Поколение как социокультурная общность. *Вестник Нижегородского университета имени Н.Г. Лобачевского. Серия «Социальные науки»*. 2011. № 3 (23). С. 28–34.
14. Словник лексики міста. URL: <https://www.urbandictionary.com/> (дата звернення: 01.11.2021).
15. Словник української мови. URL: <http://sum.in.ua/s/pokolinnja> (дата звернення: 01.11.2021).
16. Солдатова Г. Покоління Z: психолог розповіла, як Інтернет змінив сучасних дітей. URL: <https://ukr.media/science/272956/> (дата звернення: 01.11.2021).
17. Социология. *Энциклопедия*. URL: https://sociology_encyclopedia.academic.ru/382/%D0%98%D0%9D%D0%92%D0%95%D0%A0%D0%A1%D0%98%D0%AF (дата звернення: 01.11.2021).
18. Тоффлер Э. Третья волна / перевод на русский язык : А. Мирер и др. Москва, 2004. URL: <https://gtmarket.ru/library/basis/4821> (дата звернення: 01.11.2021).
19. Ушакова І.М. Геронтопсихологія : підручник. Харків : НУЦЗУ, 2014. 236 с.
20. Язык поколений. Почему людям все труднее понять друг друга. URL: <https://www.svoboda.org/a/30895081.html> (дата звернення: 01.11.2021).
21. Downs I.I. Bridging the Gap: How Generations Communicate. *Concordia Journal of Communication Research*. URL: <https://digitalcommons.csp.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1027&context=comjournal> (дата звернення: 01.11.2021).
22. Strauss W., Howe N. Generations. Quill. 1992. 538 p.
23. Subrramian V., Razak N.A. Examining Language Usage and Pattern in Online Conversation: Communication Gap among Generation Y and Baby Boomers. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S1877042814015948> (дата звернення: 01.11.2021).
24. The Whys and Hows of Generations Research. URL: <https://www.pewresearch.org/politics/2015/09/03/the-whys-and-hows-of-generations-research/> (дата звернення: 01.11.2021).